האי מיחזי כשקרא האי לא מיחזי כשקרא אמר

שמואל יכילנא לתקוני לכולה גולה אמר

ליה אבא אבוה דרב' שמלאי לשמואל ידע

מר האי מילתא דתניא בסוד העיבור נולד

קודם חצות או נולד אחר חצות א"ל לא אמר

ליה מדהא לא ידע מר איכא מילי אחרנייתא

דלא ידע מר כי סליק רבי זירא שלח להו

צריך שיהא לילה ויום מן החדש וזו שאמר

אבא אבוה דר' שמלאי מחשבין את תולדתו

נולד קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת

החמה לא נולד קודם חצות בידוע שלא

נראה סמוך לשקיעת החמה למאי נפקא

מינה אמר רב אשי לאכחושי סהדי אמר רבי

זירא אמר רב נחמן "כ"ד שעי מכסי סיהרא

לדידן שית מעתיקא ותמני סרי מחדתא

לדידהו שית מחדתא ותמני סרי מעתיקא

למאי נפקא מינה אמר רב אשי ∘לאכחושי

סהדי אמר מר צריך שיהא לילה ויום מז

החדש מנלן ר' יוחנן אמר ימערב עד ערב ריש

לקיש אמר 2עד יום האחד ועשרים לחדש

בערב מאי בינייהו אביי אמר משמעות דורשין

איכא בינייהו רבא אמר חצות לילה איכא

בינייהו אמר רבי זירא אמר רב נחמן כל ספיקא

לקמיה שדינן ילמימרא דחמיםר ושיתםר

עברינן ארביםר לא עבדינן וליעבד נמי

ארביםר דלמא חםרוה לאב וחםרוה ילאלול

גר מצוה א [מיי' פ"א מהל' קדוש החדש הל' ג ועי' לח"מ]:

ג) ובשאלתות איתא לשבט וכן נראה מפרש"י ד"ה דלמא וכ"כ רש"י לקמן כא. ד"ה מכיז. ד) רש"ל וס"ל.

תורה אור השלם 1. שַׁבַּת שַׁבַּתוֹן הוּא לְכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לָחֹדֶשׁ בָּעָרֶב מֵעֶרֶב עַד ערב תשבתו שבתכם:

ױקרא כג לב ניקרא כג לב בָּרִאשׁן בְּאַרְבָּעָה עשר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹאכְלוּ מִצֹּת עַד יוֹם ָרָעָשְׂרִים לַחֹבֶשׁ הָאֶחָד וְעֻשְׂרִים לַחֹבֶשׁ שמות יב יח בערב:

הגהות הב"ח רש"י ד"ה נולד קודס כו' שהס במערב מתוך קוטנה אלא שש שעות לעולם:

גליון הש"ם גמ' לאכחוש מהדי. עיין לקמן כד ע"ב תד"ה

רבינו חננאל (המשך) ערב, ר' שמעון בן לקיש אמר מהכא עד יום האחד ועשרים לחודש בערב, מאי בינייהו. אמר אביי בינייהו. כלומר, זה דורש מזה הפסוק וזה דורש מזה הפסוק, ושניהם דבר אחד אמרו. זה אין צריך פירוש. רבא אמר חצות לילה איכא בינייהו. יוחנן שאמר מערב עד ערב סבר אם נולדה הלבנה בתחלת שעה ראשונה של ילה, קובעין בו ביום ראש חודש. דהא איכא מערב עד ערב. ור׳ שמעון . בן לקיש [סבר] כתיב שבעת ימים מצות תאכלו. עד יום האחד ועשרים לחדש בערב, וכתיב בפסח מצרים בלילה הזה, וקיימא לי דהוא חצות לילה, לן דהוא חצות לילה, שנאמר ויהי בחצי הלילה, וגמר הלילה הזה של אכילת פסח מן הלילה הזה של עברת מצרים, מה זה חצות לילה אף זה חצות לילה, וכתיב בפסח על מצות ומרורים יאכלוהו, ש"מ שאכילת מצה אפי׳ עד חצות יצא ידי חובה. והנה לא אכל המצה ביום הראשוז אלא מקודם חצות כמעט, ונחשב לו יום שלם שנאמר שבעת ימים מצות תאכלו, ש"מ שאם נולד הלבנה עד חצי הלילה, ום שלם הוא, ונמצא היום והלילה מז החדש. וראווזי אותו היום לקבעו רא חודש. וזהו פירושו חצות לילה איכא בינייהו. . החדש, וריש לקיש אמר לד אפילו מחצי הלילה

האי מיחוי כשקרא. כשנראית בזמנה ואינן מעידין הרבה אחרים יש שראוהו ונראה שעל שקר עברוהו אבל כשלא ראוהו ואמרו ראינו אין שקר נודע: יכילנא לחקוני. בלא ראיית עדים כי בקי אני בתולדות הלבנה והילוכה וסדר המזלות: סוד העיבור. ברייתא שנויה

ברמזים: נולד קודם חלות או לאחר חלות. כך שנוי בה ורמז בעלמא הוא לומר קודם חלות חלוק מנולד לאחר חלות: ידע מר. מה חילוק יש: כי סליק רבי זירא שלח להו. לחביריו שבבבל שני דברים שלמד כאן: לריך שיהה לילה ויום מן החדש. היום הולך אחר הלילה להיות היום מן החדש שהיה בו ליל שלפניו למדנו שאם נראית הלבנה הישנה משחשיכה יום עשרים ותשעה שהוא ליל שלשים אין מקדשין אותו ביום שלשים. וא"ת פשיטה דחין מקדשין שהרי לה תרחה החדשה ביום שלשים דקיימא לן עשרים וארבעה שעי מכסי סיהרא כדאמרינן לקמן אינטריך למ"ד מאיימין על העדים על החדש שלא נרחה בזמנו לקדשו וחשמעינן דחם נראית הישנה בלילה אין מאיימין שהרי הכל ראו שהלילה מו החדש שמבר מו שלמר לבל לבוב דר׳ שמלחי. לפני שמואל ולא ידע לפרשה מה חילוק בין נולד קודם חלות לנולד לאחר חלות אני מפרשה לכם: מחשבין. את מולד הלבנה: נולד קודם חלות. היום בידוע שנראה היום קודם שתשקע החמה שאין הלבנה מתכסה מבני א"י שהם במערב (א) אלא שש שעות אחר חדושה מתוך קוטנה שהלבנה לעולם בשש שעות לחחר חדושה בקרן מערבית דרומית ונראית

להם: די [לא] נולד די [עד] אחר חלות. בידוע שלא יראה היום שהיא קטנה כל שש שעות ונעלמת מעין כל: למחי נפקח מינה. למיחשב הרי על פי עדים אנו מקדשין: לאכחושי סהדי. אם נולד אחר חלות ואמרו ראינו החדשה לפני שקיעת החמה כדי לקדשו היום עדי שקר הם: כ"ד שעי מכסי סיהרא. סמוך לחידושה מלפניו ומאחריו היא מתכסה מן העין מתוך קוטנה שם שעות לפני חדושה ושם שעות לחחר חדושה נעלמת מכל אדם קודם לכן ולאחר מכאן שתים עשרה שעות שהיא במזרח נראית לבני מזרח ולא לבני מערב מחוך קוטנה וכשהיא במערב נראית לבני מערב ולא לבני מזרח והיא לעולם לפני חדושה בקרן מזרחית דרומית ולאחר חדושה בקרן מערבית דרומית כך ראיתי ביסודו של רבי סעדיה ז"ל הילכך כשהישנה מתכסה במזרח אין החדשה נראית לבני מזרח עד כ"ד שעות וכשמתכסה מבני מערב אין החדשה נראית להן עד כ״ד שעות: לדידן. לבבל דקיימין במזרח: מכסיא שית מעתיקא. ולא יותר. מה טעם מפני שהלבנה הישנה שלפני חדושה בקרן דרומית מזרחית ורואין אותה בני בבל הסמוכים למזרח ונעלמת מהן מכאן ואילך מתוך קוטנה ולסוף שש שעות של חדושה היא עומדת בקרן דרומית מערבית ורואין אותה בני א"י

הסמוכין למערב ולא בני בבל וכן כל י"ב שעות שאחר שש שעות הראשונות הרי שמתכסה החדשה מבני בבל י"ח שעות ולאחר י"ח שעות כבר גדולה היא ונראית בכל מקום: לדידהו שים מחדסא. כמו שפירשתי שלבסוף שש נראית לבני מערב: וחמניסר מעחיקא. כמו שפירשתי שהישנה בסוף תכליתה לעולם במזרח וכל שמונה עשרה שעות של ישנה מחוך קוטנה לא נראית במערב אבל קודם לכן גדולה היתה ונראית למרחוק: לאכחושי סהדי. אם יאמרו ראינו הישנה והחדשה בתוך עשרים וארבע שעות שקר העידו: עד ערב **משבחו.** למדנו שהיום הולך אחר הלילה לעניין המועדות: עד יום האחד ועשרים בערב. למדנו יליאת המועד בערב הרי שהלך היום אחר הלילה: **הצוח לילה איכה בינייהו**. מאן דיליף מיום הכפורים הולך אחר מחילת הלילה דכתיב מערב עד ערב ולדידיה אם נראית הישנה אפילו בתחילת ליל שלשים שוב אין החדש מחקדש ביום שלשים. ולמאן דיליף ממלוח אין היום הולך אחר תחילת הלילה שהרי מחצות לילה הראשון של פסח עד יום האחד ועשרים אכילת מצה רשות ובלבד שלא יאכל חמץ כדאמרינן בשילהי ערבי פסחים (דף קכ:) וחלות לילה ראשון חלוק מהם ונמשך עם הפסח הנשחט בארבעה עשר שהמלה נאכלת עמו חובה ולדידיה אפילו נראית הישנה בתחילת הלילה מאיימין למחר על העדים לומר ראינוהו אם לריכין אנו לקדשו ביום שלשים להרחיק יום הכפורים משבת: כל ספיקא לקמיה שדינן. אין אנו לריכין להקדים פסח או סוכות בי"ד ליום שלשים של אדר ושל אלול מחמת ספק שמא קדשו בית דין את החדש ביום עשרים ותשעה אבל לריכין אנו לעשות יום טוב שני ביום ט"ז מספק שמא עיברו ב"ד את האדר וקבעו ניסן ביום שלשים ואחד וכן באלול: למימרא דחמיסר ושיססר כו'. בניחותא כלומר אשמעינן רב נחמן הכי: דלמא חסרו לאב. ונמצא יום עשרים וחשעה באלול שלנו שעיברנו את אב היה יום שלשים שלהן וקבעו בו ראש השנה וכן לענין ניסן דלמא חסרו לשבט:

ברי שלאי נולד קודם חצות, וזה שאמר ר' זירא כ״ד שעי מיכסי סיהרא, דבר זה לא נתברר אצלנו משקיעת החמה אתה מונה ללבנה, אמר ר' סימון והיו לאותות ולמועדים, על ידי זה ועל ידי זה. כלומר זה יובא וזה נכנס. אמר ר' יוחנן ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ריש לקיש אמר החדש הזה, שיהא כולו מן החדש. פשום היים שאמרנו, כלומר זה הזה מן להיים לידי להיות כ״ד שעה מן הלבנה החדשה. קרא מנא לן, ר' יוחנן אמר מערב עד שנה בל ספיקה לקמיה (כי) שדינן, פשוטה היא.

"ך שיהא לילה ויום מן החדש בו'. הא דמאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לומר ראינו אע"פ שלא ראו הני מילי כשיום שלשים לילה ויום מן החדש:

חצות דידה איכא בינייהו. פי׳ נקונטרס שראה ניסודו של רבי

לפני חדושה בקרן מזרחית דרומית ולאחר חדושה בקרן מערבית דרומית וכשהיא במזרח נראית לבני מזרח ולא לבני מערב וכשהיא במערב נראית לבני מערב ולא לבני מזרח ולכך הלבנה הישנה לבני בבל שבמזרח אינה מתכסה אלא שש שעות ולבני ארך ישראל הרחוקים מתכסה י״ח שעות והחדשה אינה מתכסה לבני ארץ ישראל שבמערב כי אם שש שעות ולבני בבל הרחוקים מתכסה י״ח שעות ולמאן דיליף מיום הכפורים היום הולך אחר תחלת הלילה ואם נראתה הישנה בתחלת הלילה שוב אין מקדשין החדש ביום ולמאן דיליף מפסח לא חיישינן אלא שלא תראה מחלות הלילה ואילך ולפי שיטת הקונטרס משמע דלא חיישינן כלל בבני בבל אלא בבני ארך ישראל דאע"ג דחזו בני בבל הישנה בלילה מקדשין בני א"י את החדש למחרתו ביום ולא חיישינן ובני בבל מונין יום הכפורים וכל המועדות מאותו היום שראו בני א"י החדשה אע"פ שהם ראו הישנה בלילה וזהו תימה ממאי דקרא קפיד אבני א"י ולא קפיד אבני בבל ועוד משהלבנה מתחלת להתחסר לעולם לא תראה עוד בתחלת הלילה עד שתתחדש שכך סדרה בתחלת לידתה יוצאה מביום ונראית בתחלת הלילה מעט ושוהעת ובלילה שלאחריו

שוהה מעט יותר לשקוע ומוספת בכל לילה עד שתתמלא ואז יוצאה בתחילת הלילה וזורחת כל הלילה עד היום ושוקעת לאור הבקר ואח"כ מתחלת להתחסר ומאז שוהה לנאת תחלת כל הלילה ומוספת בכל לילה לשהות מללאת יותר ויותר עד סוף החדש וכל מה שהיא מחסרת מן הלילה היא משלמת מן היום בין בתחלת החדש בין בסופו ויותר היה נראה לפרש דמיירי הכא לעניין המולד דנריך שיהא לילה ויום מן החדש שיהיה המולד מבערב של עשרים ותשעה בחדר שיהח יום שלשים ולילו הכל מן המולד החדש אבל אין המנהג כן דלא פסלינן מולד זקן אלא כשנולד אחר שמונה עשר וי"א דלריך לילה ויום מן החדש כלומר צריך שיהא סדר הקידוש לילה ויום ולא יום ולילה דאם היה המולד ביום קודם חלות וקדשוהו ב"ד נתקדשה לילה שלפניו ואם נולד אחר חלות ולא נראית ביום אין החדש מתקדש אלא למחר ואין יום זה שלפניו מתקדש עמו והיינו דאבוה דר' שמלאי ולפירוש זה לא ניחא הא דקאמר איכא בינייהו חצות לילה דליכא מאן דאמר שמשחשכה לא חייל יום טוב וראש חדש:

סעדיה שהלבנה לעולם

רבינו חננאל כי מאחר שאמרו ראיתי יחזור ויומר לא ראיתי, כשיקרא. מיחזי מיחור כשיקוא. אמר שמואל יכילנא לתקונה לכולה גולה. כלומר, יש בי כח לחשוב ונ"א: לחשבו חשבון השנים, ולתקן איזו שנה צריכה עיבור. וכן בחדשים איזה חודש צריך להתעבר, עד ביאת הגואל ויתישב [נ"א: וישיב] הסנהדריז. א"ל אבא אבוה דר׳ שמלאי ידע מר הא **דתני** בסוד העיבור נולד קודם חצות או אחר חצות. המסורות שהיא עכשיו בידינו שהנולד עד חצות. ועניז (ד"ד וה"ח יובייג, יכבן (י' יייי היי והצ"א) [ר"ד ות"ח תצא] ותרצ"ה, ותקפ"ט שאלו הז עקרי החשבוז לקבוע (ואם) [ואת] הדחויות שהן . נטר"ד (ובה"ו) ^{(†}) (ובה"ין תקפ"ט. אמר ליה לא ידענא. אמר ליה ומדהא מר לא ידע, איכא מילי אחרנייתא דתליין (במסורתו) [במסורות] ולא בחשבוו בלבד ולא ידעינהו מר שמואל. פירוש שאם נולד קודם חצות מפני שלא יתכן . להיראות הלבנה לבני אדם בו ביום שלשים. ויש מי שאומר אלו כולם וגם גטר"ד שהם נדחות הפשוטות, ובה" תקפ"ט לאחר העיבור. . כולן היה שמואל בקי בהן, ודברים אחרים התלוין בחשבון שאמר לא ידענא, . מחשבין את תולדתו נולד הודם חצות בידוע שנראה . סמוך לשקיעת החמה כו׳ וכיוצא בו דברים אחרים כמו זה. אמר לו אבא אבוה דר׳ שמלאי, דאי לא תימא .... הכי מה בין חצות לאחר חצות. כי סליק ר' זירא בארץ ישראל שלח להו צריך שיהא לילה ויום מן . החדש. כלומר איז קובעיז י. ראש חודש בו ביום של מולד, אלא אם היה המולד שעה ראשונה מז הלילה. . אם היה המולד אחר כד. אין קובעין ראש חודע אלא למחר. וזה שאמר מחשביז את תולדתו נולד , קודם חצות בידוע שנראה . סמוך לשקיעת החמה, נולד אחר חצות אינו נראה בי ביום כלל. ובא רב אשי (ודחה) ואמ׳ מסורת וה (נ"א: זון לאכחושי ייי (נ.א. יין יאכוויס סהדי. פיר׳, שאם נתברר מן החשבון שנולד אחר חצות וכאו עדים ואמרו שראינוהו בו ביום, עדי שקר הן, שאי אפשר כלל להיראות בו ביום. ולאו לקובעו ראש חודש בו ביום הוא דשלח להו נולד קודם חצות, כי הא דאמר ר' זירא אמר כר יביי כ״ד שעי מכסי סיהרא לדידו שית (שית) מעתיקא וי״ח מחדתא, לדידהו שית מחדתא וי״ח מעתיקא. למאי נפקא מיניה. אמר